

Ledningskontoret
Norra Västmanlands ekonomiförvaltning

2019-04-05
Dnr NBGK 2019/0073-3

Norbergs kommuns svar på remiss om "Lite mer lika" – en översyn av kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting

Bakgrund

Finansdepartementet har sänt Kostnadsutjämningsutredningen (SOU 2018:74) för remissvar senast 17 maj.

Ärendet

Kostnadsutjämnningen mellan kommuner ska i förslaget bli "lite mer lika", dvs likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting att tillhandahålla invånarna service oberoende av opåverkbara, strukturella förhållanden. I huvudsak grundar sig utjämnningen på befolkningens sammansättning och bebyggelsestruktur. Härledning av kostnaderna görs utifrån Räkenskapssammandraget för att identifiera de strukturella skillnaderna i nettokostnader, exklusive olika ambitionsnivå såsom t ex fler mindre skolenheter eller hög andel inhyrd personal. Utjämnningen baseras på *de förväntade* kostnader en kommun kan tänkas ha givet befolkningens sammansättning, gleshet, produktionsförutsättningar samt tillgång till hälso- och sjukvård och kollektivtrafik.

Norberg får i förslaget tillskott på förskole-, gymnasium-, komvuxparametrar medan IFO-, kollektivtrafik-, bebyggelsestruktur- och lönefördelningsparametrarna ger avdrag på kostnadsutjämningsfördelningen. Att IFO och bebyggelsestruktur blir negativt är de viktigaste parametrarna som slår igenom i att den totala compensationen blir lägre.

Våra kommentarer som remissvar, vi följer respektive kapitel som vi hänvisar till

Kapitel 5 samt bilaga 4 – Övergripande utvärdering och förslag till ny modellstruktur

Generellt är det svårt för att inte säga omöjligt att följa vissa av kommitténs beräkningar och delar i en specifik parameter. Vad innebär egentligen ohälsotalet för Norbergs kommun i IFO parametern? Vad innebär invånardistans "350" respektive "300"? Det är brister i utredningen som försvårat vårt remissförfarande. Dessa beräkningar borde funnits med i bilagor.

Kapitel 6.2 – Socioekonomiska förhållanden

Norbergs kommuns kostnader för integration är fortfarande höga och många av de lågutbildade flyktingar som stannat kvar i Norberg påverkar nu försörjningsstödet. Till detta har Norbergs kommun individer som har slut på etableringsersättningen men som på

något sätt anvisas eller frivilligt söker sig till Norbergs kommun från större kommuner i Mälardalen och Stockholmsområdet. Tyvärr går en del av dessa personer mer eller mindre direkt in i vårt försörjningsstöd och utan någon kompensation. Dessa delar behöver fångas in i kostnadsutjämnningen. Vi anser att det är en brist att kommittén hänvisar till andra statsbidragssystem. Även i ett kommunalt utjämnningssystem borde vårt stora mottagande synas på påtagliga sätt, det är en strukturkostnad som Norbergs kommun har.

Kommittén anför att ett högt asylmottagande finansieras på andra sätt av staten. Detta stämmer under de tre till fyra första åren. Nästkommande period under tre till fyra år finansieras i hög utsträckning av kommunerna bland annat genom försörjningsstöd. Norberg har en hög arbetslöshet och inte minst bland personer med utländsk bakgrund. Detta som följd av att kommunen tagit emot relativt många lågutbildade flyktingar, flera är analfabeter. Dessa personer behöver extra stöd och längre tid för att etablera sig än vad etableringsersättningen medger. Vi hänvisar till SCB-rapporten ”De första 15 åren – flyktingars försörjning i Sverige”. Integration, rapport 12 (2018) som tydligt visar tiden för att etablera sig i det nya landet.

Kostnadsutjämningsutredningen ger Norberg en total lägre kompensation, -160kr/innevånare jämfört med den tidigare eller nuvarande kostnadsutjämnningen. Förändringen blir totalt ca 940 tkr mindre för vår del och det i en kommun med stora utmaningar. Det är svårt att förstå att Norbergs kommun i ett nytt utjämnningssystem kan vara ”vinnare” i meningen mindre behov av kostnadsutjämnning jämfört med dagens modell. Det är stora skillnader med för oss jämförbara kommuner rent generellt inom Västmanlands län och specifikt med våra grannkommuner i Bergslagen, kommuner som har en liknande sammansättning som Norberg. Jämförbara kommuner med för oss liknande strukturer får stora tillskott medan vi får avdrag. Särskilt stor är skillnaden jämfört med Skinnskatteberg och Fagersta, våra grannkommuner.

Västmanlands län

Arboga	-1 047	-982	66
Fagersta	1 730	2 986	1 256
Hallstahammar	-253	783	1 036
Kungsör	-1 312	-416	897
Köping	355	1 189	834
Norberg	408	248	-160
Sala	295	222	-73
Skinnskatteberg	3 205	4 842	1 637

Figur 1. Kopia från bilaga 4, sidan 342.

Våra grannar Avesta (Dalarna) får plus 628, Hedemora (Dalarna) 577, Fagersta 1256 och Skinnskatteberg 4842. Norberg däremot förlorar netto i det nya systemet utan att vi egentligen kan förstå varför. Vi kan inte följa kommitténs beräkningar i detalj och ställer

oss frågande till den effekt som modellen ger i utfall som helhet. Vi skiljer oss inte från våra grannar är vår uppfattning.

Kapitel 7

7.6 Individ och familjeomsorg

Tätortsbefolkningens storlek

Tätortsbefolkningens storlek sägs spela roll för socialtjänstens kostnader. Vi har inga siffror eller underlag på vad som definierar utsatta områden mera än att påpeka att dessa även finns i mindre kommuner som inte kommer upp på den lista som Polismyndigheter tar fram. Se nedan om andel boende i flerfamiljshus byggda 1965-1975.

Ohälsotal

Vi har siffror och underlag på att Norbergs befolknings hälsa är sämre än i många andra jämförbara kommuner. I förslaget definieras variabeln Ohälsotal som genomsnittligt antal dagar med sjukpenning eller sjukersättning i åldersgruppen 16–64 år i kommunen.

Norbergs kommun har en förhållandevis hög arbetslöshet med grund i ett högt antal nyalända sett till befolkningen. Vår uppfattning är att det blir missvisande att använda en term som är tydligt kopplad till arbetsmarknaden dvs sjukpenning som mått på ohälsa. De som lever i ett utanförskap är inte sjukskrivna men mår för den skulle inte bra. Dessa personer är oftast inte heller aktuella för Arbetsförmedlingens insatser utan personerna stöds istället av de kommuner som invånarna bor i via försörjningsstöd samt andra aktiviteter.

Andel boende i flerfamiljshus byggda 1965–1975

Antalet personer som bor i miljonprogrammet säger förmodligen en del om av socioekonomin. I Norberg byggdes de flesta lägenheter innan 1965 och i flera i privat regi av det stora gruvföretaget på orten. När lägenheterna byggdes var de moderna men efter att gruvbrytningen lagts ned i början av 1980-talet har dessa ormåden förfallit och i Norberg så som på många andra andra orter köpts av oseriösa fastighetsägare som inte satsat på underhåll under många år.

Migrationsverket har hyrt en hel del av dessa lägenheter i Norberg. Med en minskad Migration har lägenheterna blivit tillgängliga för personer som flyttar till Norberg frivilligt eller som mer eller mindre anvisas från kommuner i Mälardalen med höga kommunala mottagningstal och som har svårt att ordna varaktiga boenden. Tyvärr har dessa personer som kommer till Norberg ofta slut på sin etableringsersättning vilket leder till direkta kostnader för Norbergs kommun som kommunen inte får någon kompensation för.

7.8.2 Gator och vägar

Tabell 7.18 klimattillägg och 7:19 ortstillägg är tabeller där kommunerna grupperas länsvis. Det är orimligt att Norberg i Norra Västmanland i sammanhanget hamnar i samma klimatzon som Blekinge, Halland och Skåne.

Vårt förslag är att bryta ned modellerna på kommunnivå. Klimatet och klimatzonen i Norberg är en helt annan än i exempelvis Västerås även om vi tillhör samma län. Vi har Har en längre vinter och med högre kostnader för tex snöröjning och tjällossning.

7.8.3 Räddningstjänst

I förslaget om compensationen används begreppet invånardistans. Här är det ersättning för små kommuner med antingen eller för ”invånardistans 300”. Vårt förslag är att finfördela modellen så att det inte blir tröskeeffekter vid över och under 300.

7.9 Verksamhetsövergripande kostnader

Vi noterar stora skillnader i ersättning för administration i mindre kommuner där kommittén gör en gränsdragning vid en invånardistans över eller under 350 (tabell 7.28). Ett antal kommuner i gränslandet får stora slag i ersättningen, för vår del en mycket negativ effekt i jämförelse med exempelvis Skinnskatteberg som vi till stora delar liknar Norberg, två små kommuner i Norra Västmanland. Skinnskatteberg med 4400 invånare och Norberg med 5800 hamnar på var sin sida med stora ekonomiska skillnader som följd. Måttet ”350” är för grovt med total ersättning på antingen 1900 (1500 lön + 400 politisk verksamhet) eller endast 150.

En mer finfördelad skala är önskvärd. Det hade också varit en fördel med en förklaring om varför begreppet invånardistans i sammanhanget dras vid just 350.

Hannu Högberg
Kommunchef
Norbergs kommun

Stefan Granqvist
Ekonomichef
Norra Västmanlands ekonomiförvaltning